

Ana María Matute

Beknopte biografie

Ana María Matute Ausejo (Barcelona, 1925) is een geboren schrijfster, dochter van een Catalaanse vader en een Castiliaanse moeder. Zij was het tweede van vijf kinderen en het gezin was in redelijk goede doen. De vader was eigenaar van een parapluafabriek. Op vierjarige leeftijd bleek Ana María te lijden aan een ernstige nierkwaal en werd ze voor rust en herstel langdurig ondergebracht bij haar grootouders van moederskant in Mansilla de la Sierra, een dorp in de heuvels van Rioja. Het ziekelijke en gevoelige meisje moest zich vaak zelf bezighouden en ontwikkelde al vroeg een passie voor lezen en schrijven. Toen ze tien jaar was, brak de Burgeroorlog uit en het geweld, de haat, de angst en de ellende waarvan zij in de jaren die volgden getuige was, hebben haar leven en schrijverschap diepgaand beïnvloed. In feite raakte ze er nooit over uitgeschreven.

In 1952 trouwde Ana María met de schrijver Ramón Eugenio de Goicoechea en na twee jaar werd haar enige kind, Juan Pablo, geboren. Het huwelijk maakte haar niet gelukkig; toch duurde het tot 1963 dat ze scheidde van haar man, waarna hij wettelijk de voogdij over hun zoon kreeg en zij haar kind twee jaar lang zelfs niet te zien kreeg. Het was een zware

tijd voor Ana María, maar het schrijven hielp haar erdoorheen. Met de bijnaam *el Malo* verwees ze in verschillende verhalen naar haar ex-echtgenoot en haar jeugdboeken droeg ze op aan haar zoon. In de jaren zestig gaf zij literatuurcolleges aan universiteiten in Oklahoma, Indiana en Virginia. Ze genoot van openhartige discussies met haar studenten. De grote liefde kwam toch nog in haar leven: de Franse zakenman Jules Brocard, met wie ze enthousiast lange reizen maakte. Toen hij in 1990 overleed, nog wel op haar verjaardag, raakte zij ernstig depressief.

Typering

Algemeen wordt Matute beschouwd als een van de belangrijkste naoorlogse Spaanse auteurs, vertegenwoordigster van de *Generatie van de verbaasde kinderen*, waarmee schrijvers aangeduid worden van de generatie die de Burgeroorlog op jeugdige leeftijd meemaakte. Vaste thema's in haar werk zijn de onderdrukking door het Franco-regime, sociale onrechtvaardigheid, hypocrisie, eenzaamheid en vooral het verlies van de kinderlijke onschuld. Als inspiratoren voor haar vertellende schrijfstijl noemt Matute in de eerste plaats sprookjesschrijvers als de gebroeders Grimm, Hans Christian Andersen en Charles Perrault, maar ook uiteenlopende romanciers als Marcel Proust, Rainer Maria Rilke, Anton Tsjechov, William Faulkner en Edgar Allan Poe. Over de ontwikkelingen in de wereld is ze altijd pessimistisch geweest. Een recente uitspraak van haar luidt 'de wereld is nog evenzeer ontwricht als toen ik veertien jaar was'. Maar van de schoonheid van eenvoudige dingen wist ze altijd te genieten en dat doet ze op hoge leeftijd nog steeds.

Nederlandse vertalingen:

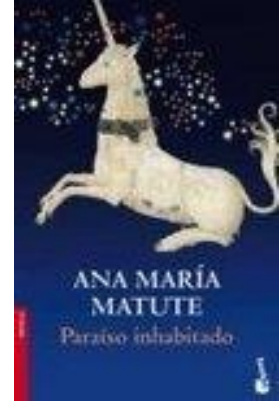
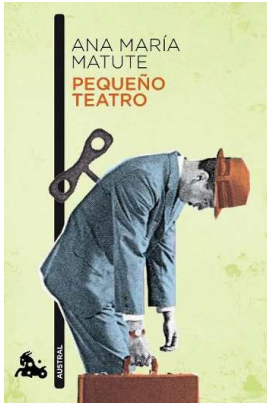
Eerste herinnering
vertaling Jean Schalekamp
Uitgeverij Contact
ISBN 90-254-8016-0, 1966
208 pagina's

's Nachts huilen de soldaten
Uitgeverij Contact
ISBN 90-254-6219-7, 1972
169 pagina's

Aranmanoth
vertaling Rikkie Degenaar
Uitgeverij Wereldbibliotheek
ISBN 90-284-1912-8, 2001
127 pagina's

Bibliografie

Hoewel Catalaanse van geboorte, schreef Ana María Matute altijd in het Castiliaans en altijd met pen op papier. Al op zeventienjarige leeftijd schreef ze haar eerste boek, *Pequeño teatro*, dat ze pas in 1954 vrijgaf voor publicatie. Kenmerkend is, dat ze haar werk nooit snel uit handen kan geven, enerzijds doordat ze gewend is lang eraan te blijven schaven, anderzijds doordat ze verschillende malen gekweld werd door langdurige inzinkingen. De jaren vijftig en zestig vormden haar meest productieve periode: in die tijd schreef ze acht romans en vijftien verhalenbundels, waaronder verschillende bundels voor kinderen. Daarna leek Matute geleidelijk uit beeld te verdwijnen, totdat ze ongeveer in 1993 de draad weer opnam, maar overstapte naar het fantasiegenre, vol sprookjesachtige en magische elementen. Bij het op de markt verschijnen van *Olvidado Rey Gudú* in 1996 lichtte Matute toe: 'Ik kreeg een diepe depressie en stopte met schrijven. Niets interesseerde me nog, maar dit boek heeft me gered. Weer gaan schrijven betekende weer mezelf worden. Zonder schrijven ben ik mezelf niet, dan ben ik niets.' Het is dus niet verwonderlijk dat deze roman, waaraan ze jaren eerder al begonnen was, haar zeer dierbaar is. Het werd gepresenteerd als het vervolg op *La torre vigía* uit 1971 en met *Aranmanoth* uit 2000 als trilogie. Daarna verschenen nog de roman *Paraíso inhabitado* (2008) en *Cuentos Completos* (2010), een bundel eerder geschreven verhalen.

Erkenning

In de loop van haar lange schrijverscarrière heeft Ana María Matute veel waardering voor haar werk geogst. Veelvuldig werd ze met prijzen geëerd, vanaf een speciale vermelding bij de *Premio Nadal* 1947 voor haar eerste roman tot de *Premio Cervantes* voor haar hele oeuvre in 2010. De meeste prijzen werden haar al in de jaren vijftig toegekend, ook enkele malen voor kinder- en jeugdliteratuur. In 1976 werd ze zelfs genomineerd voor de Nobelprijs voor Literatuur. Sinds januari 1998 is ze één der vier vrouwen van de 46 leden van de Koninklijke Spaanse Academie. In haar intrede-toespraak, getiteld *En el Bosque*, ging ze in op haar drijfveren voor het schrijverschap. Verschillende van haar boeken werden vanaf het jaar 2000 heruitgegeven. Zij was in 2010 de derde vrouw in 35 jaar die met de Premio Cervantes werd onderscheiden, al had de jury zes stemmingen nodig om het eens te worden over de toekenning. Deze prijs werd aan Matute uitgereikt op 23 april 2011, de sterfdag van Cervantes. Tegenwoordig geldt Matute in Spanje als een literair icoon en laat ze zich graag 'la Matute' noemen.

Belangrijkste literaire prijzen van Ana María Matute

Los Abel	Premio Nadal	1947
Fiesta al Noroeste	Premio Café Gijón	1952
Pequeño teatro	Premio Planeta	1954
Los hijos muertos	Premio de la Crítica	1958
idem	Premio Nacional de Literatura	1959
Primera Memoria	Premio Nadal	1959
Los soldados lloran de noche	Premio Fastenrath (RAE)	1962
oeuvre	Premio Nacional de las Letras Españolas	2007
idem	Premio Miguel de Cervantes	2010

Vertaalde romans

Werk van Ana María Matute is in meer dan twintig talen vertaald. Het Spanje van in en na de Burgeroorlog, gezien door de ogen van kinderen of adolescenten is het perspectief in veel van haar verhalen, niet alleen in haar jeugdverhalen. In de werkelijkheid die zij oproept, worden vooral de vaak schrijnende tegenstellingen tussen de leefwereld van volwassenen en die van kinderen beschreven.

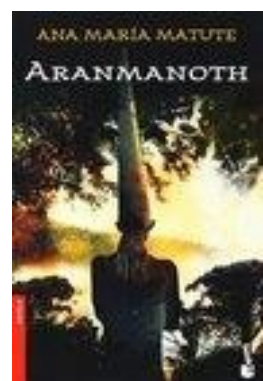
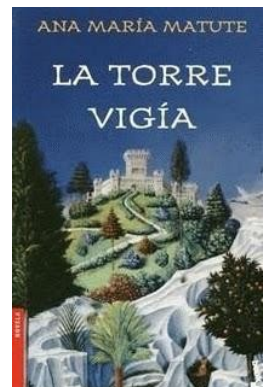
Slechts enkele boeken van Matute zijn in het Nederlands vertaald. In *Eerste herinnering* (*Primera Memoria*, 1959) vertelt Matute de reacties van twee kinderen op het leven van de volwassenen met wie zij in aanraking komen. In de geïsoleerdheid van het eiland Mallorca, tegen de dreigende achtergrond van de Spaanse Burgeroorlog, komen de kinderen in conflict met zichzelf en de harde wereld om hen heen. De jeugdige Borja, afgunstig en vol haat, de traditionele, meedogenloze grootmoeder, Son Major, het symbool van vrijheid en mannelijkheid, de man die alle idealen waarvan Borja heeft gedroomd in zich verenigt, vormen de hoofdpersonen die een indringend beeld geven van de verhoudingen in het Spanje van toen. *Eerste herinnering* vormt het eerste deel van een drieluik dat verder bestaat uit *Los soldados lloran de noche* uit 1963 en *La trampa* uit 1969.

Centrale figuur in *'s Nachts huilen de soldaten* (*Los soldados lloran de noche*) is Jeza, een soldaat die zijn revolutionaire idealen in de Burgeroorlog onstuitbaar nastreeft en na afloop van die oorlog op mysterieuze wijze verdwijnt, waarna hij een heldenstatus krijgt. Op indringende toon beschrijft Matute de grote invloed die het stormachtige leven van Jeza op de jonge Manuel uitoefent, vooral nadat hij uitvoerig gesproken heeft met de weduwe van Jeza. Verleden, heden en toekomst worden in dit boek op knappe wijze dooreengevlochten.

Van de vele jeugdboeken van Matute is er slechts één in het Nederlands vertaald: *Paola en Nin, de zoon van de pachter*, vertaald door Alexandra Terlouw in 1974. De ik-figuur in dit verhaal, een tienjarig meisje, wordt zich door haar vriendschap met een blinde leeftijdgenoot bewust van haar positie in de omringende wereld. De kinderen in dit zuivere boekje tonen zich op hun manier wereldwijs, maar blijven in hun reacties en interpretaties toch ontwapenend kinderlijk. In dit werk is te zien hoe gering het onderscheid tussen jeugd- en volwassenenliteratuur kan zijn.

Vier decennia na de publicatie komen de vertalingen van *Primera Memoria* en *Los soldados lloran de noche* nogal gedateerd over. Het oorspronkelijke werk blijkt langer mee te gaan dan de vertaling, mede door veranderde vertaalopvattingen. Het zou zinnig zijn nieuwe vertalingen te overwegen. De oude vertalingen zijn overigens nog slechts tweedehands verkrijgbaar.

Nadat jarenlang geen enkele Nederlandse uitgever belangstelling toonde voor ander werk van Matute, kwam verrassend in 2001 een vertaling uit van *Aranmanoth*. In het Nederlands kreeg dit boek als ondertitel: *Magische roman over de eeuwige zoektocht naar liefde en de zuiverheid van de jeugd*. Het is een in de Middeleeuwen spelend sprookjesachtig verhaal over een jonge ridder, zijn piepjonge bruid en een fee, Aranmanoth, vertrouwensfiguur van de ridder. Het overgangsproces van kind tot volwassene wordt uitvoerig toegelicht in dit lijvige werk, waarbij bovennatuurlijke elementen als even normaal worden opgevoerd als reële gebeurtenissen. *la Matute* bleek het schrijven nog niet verleerd: ook hier is haar grootste kracht gelegen in de zorgvuldige woordkeus en de meeslepende vertelstijl.

Heleen Peeters, 6 mei 2011